

Φ092.22/5297/2017

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ SHULI κατά ΕΛΛΑΔΑΣ

(Αριθμ. Προσφυγής 71891/10)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

13 Ιουλίου 2017

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί οριστική υπό τις περιστάσεις που ορίζονται στο Άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Ενδεχομένως να υποστεί συντακτική αναθεώρηση.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Μεταφραστική Υπηρεσία Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα

Service de Traductions du Ministère des Affaires Etrangères de la
Republique Hellenique, Athenes

HELLENIC REPUBLIC, MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
Translations Service

ΑΠΟΦΑΣΗ
SHULI κατά ΕΛΛΑΔΑΣ

Στην υπόθεση Shuli κατά Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου (Πρώτο Τμήμα) συνεδρίασε σε επιτροπή με την ακόλουθη σύνθεση:

Kristina Pardalos, *Πρόεδρος*,
Λίνος-Αλέξανδρος Σισιλιάνος,
Krzysztof Wojtyczek,
Ksenija Turković,
Armen Harutyunyan,
Pauliine Koskelo,
Jovan Ilievski, *Δικαστές*,

και με τη σύμπραξη της Renata Degener, *Αν. Γραμματέα Τμήματος*,
αφού διασκέφθηκε σε συμβούλιο στις 20 Ιουνίου 2017,
εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία ελήφθη την ίδια ημέρα:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση εισήχθη με προσφυγή (αριθ. 71891/10) κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας που υπεβλήθη στο Δικαστήριο δυνάμει του Άρθρου 34 της Σύμβασης για την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση») από τον Αλβανό υπήκοο κ. Astrit Shuli («ο προσφεύγων») στις 26 Οκτωβρίου 2010. Ο προσφεύγων εκπροσωπήθηκε από την κ. Κ. Κάτσια, δικηγόρο Θεσσαλονίκης.

2. Το Ελληνικό Δημόσιο («το Δημόσιο») εκπροσωπήθηκε από τις πληρεξουσίδες του, κ. Ε. Τσαούση και κ. Κ. Καραβασίλη, αντίστοιχα Πάρεδρο και Δικαστική Αντιπρόσωπο του Νομικού Συμβουλίου του Κράτους. Το Αλβανικό Δημόσιο δεν έκανε χρήση του περί παρέμβασης δικαιώματός του (δυνάμει του Άρθρου 36 § 1 της Σύμβασης).

Μεταφραστική Υπηρεσία Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα

Service de Traductions du Ministère des Affaires Etrangères de la
Republique Hellenique, Athenes

HELLENIC REPUBLIC, MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
Translations Service

3. Ο προσφεύγων υποστήριξε, ειδικότερα, ότι η απόρριψη της έφεσής του ως απαράδεκτης διότι δεν είχε περιλάβει συγκεκριμένους λόγους για την έφεση στο πρωτοτυπώμένο έντυπο που είχε συμπληρωθεί από το γραμματέα του δικαστηρίου, προσέβαλε το δικαίωμά του για πρόσβαση σε δικαστήριο.

4. Στις 9 Μαρτίου 2016, η αιτίαση για την πρόσβαση σε δικαστήριο κοινοποιήθηκε στο Δημόσιο ενώ κατά τα λοιπά, η προσφυγή κηρύχθηκε απαράδεκτη βάσει του Κανόνα 54 § 3 των Κανόνων του Δικαστηρίου.

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΑ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. ΟΙ ΠΕΡΙΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Ο προσφεύγων γεννήθηκε το 1983 και διαμένει στο Πόρτο Χέλι.

6. Στις 12 Σεπτεμβρίου 2007, ο προσφεύγων καταδικάστηκε για σύσταση εγκληματικής οργάνωσης, από κοινού απαγωγή ενηλίκου, από κοινού ληστεία και για κλοπή και παράνομη κατοχή όπλου, σε κάθειρξη είκοσι δύο ετών από το Τριμελές Εφετείο Κακουργημάτων Ναυπλίου, που ενήργησε ως πρωτοβάθμιο δικαστήριο (απόφαση αριθ. 317/2007). Ο προσφεύγων, ο οποίος τελούσε σε προφυλάκιση από τις 7 Απριλίου 2006, εκπροσωπήθηκε από δικηγόρο κατά τη διαδικασία.

7. Μετά την έκδοση της απόφασης, ο προσφεύγων εξέφρασε την επιθυμία να ασκήσει έφεση κατά της απόφασης του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου και, φορώντας χειροπέδες, συνοδεύθηκε από αστυνομικούς στη γραμματεία του δικαστηρίου προκειμένου να το πράξει. Στη γραμματεία, υπήρχαν προ-τυπωμένα έντυπα για την υποβολή των εφέσεων, τα οποία περιελάμβαναν την ακόλουθη διατύπωση:

«Στο Ναύπλιο, ενώπιον του Εφετείου Ναυπλίου, σήμερα.....ημέρα..... και ώρα....., προσήλθε ενώπιον εμού του Γραμματέα του Εφετείου Ναυπλίου(ον/μο γραμματέα), ο/η.....(ον/μο) του (πατρώνυμο) και της..... (μητρώνυμο), γεννηθείς/σα στις.....στην..... επαγγέλματος....., κάτοικος.....οδός.....αριθμός....., κάτοχος Δελτίου Ταυτότητας αριθμ.....που εκδόθηκε στις..... από.....και ΖΗΤΗΣΕ τη

Μεταφραστική Υπηρεσία Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα

Service de Traductions du Ministère des Affaires Etrangères de la
Republique Hellenique, Athenes

HELLENIC REPUBLIC, MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
Translations Service

σύνταξη της παρούσας Έκθεσης, δηλώνοντας ότι ΕΦΕΣΙΒΑΛΛΕΙ ενώπιον του Πενταμελούς Εφετείου Ναυπλίου κατά της απόφασης αριθμ..... που εκδόθηκε από το Τριμελές Εφετείο Ναυπλίου με την οποία καταδικάστηκε για.....σε ολική ποινή....., ζητώντας την ακύρωση της εφεσιβαλλόμενης απόφασης και την αθώωσή του από την κατηγορία για τους λόγους που πρόκειται να εκθέσει ενώπιον του Εφετείου.»

8. Κάτω από την παραπάνω παράγραφο, υπήρχε κενός χώρος και εν συνεχεία ακολουθούσαν οι φράσεις:

«Διορίζει ως αντίκλητό του/της το/τη Δικηγόρο Ναυπλίου.....(ον/μο).

Η παρούσα έκθεση διαβάστηκε, βεβαιώθηκε και υπογράφεται από τον εφεσιβάλλοντα και το γραμματέα».

9. Ο γραμματέας συμπλήρωσε το προ-τυπωμένο έντυπο με τα προσωπικά στοιχεία του προσφεύγοντος, τον αριθμό της απόφασης κατά της οποίας ο προσφεύγων επιθυμούσε να ασκήσει την έφεση, την ποινή που του είχε επιβληθεί και το ονοματεπώνυμο του αντικλήτου του. Εν συνεχεία, ο γραμματέας υπέγραψε την έκθεση και ο προσφεύγων απελευθερώθηκε στιγμιαία από τις χειροπέδες, προκειμένου να την υπογράψει κι εκείνος.

10. Στις 7 Μαΐου 2009, η έφεση του προσφεύγοντος εκδικάστηκε από το Πενταμελές Εφετείο Ναυπλίου («το Εφετείο»). Το Εφετείο απέρριψε κατά πλειοψηφία το εν λόγω ένδικο μέσο ως απαράδεκτο, διότι δεν είχαν περιληφθεί οι λόγοι στην έκθεση, όπως προβλέπεται από το νόμο (απόφαση αριθμ. 113/2009). Ο Πρόεδρος του Εφετείου δεν συμφώνησε με την πλειοψηφία του σώματος που εξέφρασε την άποψη ότι από τη φράση «...για τους λόγους που πρόκειται να εκθέσει ενώπιον του εφετείου», θα μπορούσε εύκολα να συναχθεί το συμπέρασμα ότι ο προσφεύγων προέβαλε την εσφαλμένη εκτίμηση των αποδείξεων από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο.

11. Ο προσφεύγων άσκησε αίτηση αναίρεσης επί νομικών ζητημάτων κατά της απόφασης του Εφετείου, ισχυριζόμενος ότι η έφεσή του δεν έπρεπε να έχει απορριφθεί ως απαράδεκτη. Ο προσφεύγων υποστήριξε ότι ήταν πάγια πρακτική σε

Μεταφραστική Υπηρεσία Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα

Service de Traductions du Ministère des Affaires Etrangères de la
Republique Hellenique, Athenes

HELLENIC REPUBLIC, MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
Translations Service

όλα τα Εφετεία, να δίδεται στους κατηγορούμενους ένα προ-τυπωμένο έντυπο το οποίο περιελάμβανε τη φράση: *«διότι το πρωτοβάθμιο δικαστήριο δεν εκτίμησε ορθά τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης και έκρινε τον κατηγορούμενο ένοχο για πράξη που δεν διέπραξε και για τους λόγους που πρόκειται να εκθέσει ενώπιον του Εφετείου»*. Στην προκείμενη υπόθεση, το Εφετείο Ναυπλίου είχε εκτυπώσει ένα έντυπο στο οποίο το πρώτο μέρος της πρότασης είχε παραλειφθεί και ο προσφεύγων δεν ήταν υπαίτιος για τη συγκεκριμένη παράλειψη. Του δόθηκε απλώς το έντυπο για να το υπογράψει, όντας μάλιστα με χειροπέδες, κάτι που καταστούσε ακόμη δυσκολότερο για τον ίδιο να διαβάσει προσεκτικά την έκθεση.

12. Το Αναιρετικό Δικαστήριο απέρριψε την αίτηση αναίρεσης επί νομικών ζητημάτων του προσφεύγοντος ως αβάσιμη, με το σκεπτικό ότι το περιεχόμενο της έφεσης αποτελούσε ευθύνη του προσφεύγοντος, διαχωριζόμενο από τις διατυπώσεις που αποτελούσαν ευθύνη του γραμματέα (απόφαση αριθ. 848/2010). Η απόφαση κατέστη οριστική στις 28 Απριλίου 2010.

13. Ο προσφεύγων εξέτισε την ποινή του στις φυλακές Πατρών έως τις 23 Ιουλίου 2015 οπότε αποφυλακίσθηκε υπό όρους.

II. ΤΟ ΟΙΚΕΙΟ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

14. Τα οικεία εδάφια του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας έχουν ως εξής:

Άρθρο 473

«1. Οπου ειδική διάταξη νόμου δεν ορίζει διαφορετικά, η προθεσμία για την άσκηση ένδικων μέσων είναι δέκα ημέρες από τη δημοσίευση της απόφασης...»

Άρθρο 474

Έκθεση και λόγοι άσκησης του ένδικου μέσου

«1. Με την επιφύλαξη της διάταξης της παρ. 2 του άρθρου 473, το ένδικο μέσο ασκείται με δήλωση στο γραμματέα του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση

Αν αυτός κρατείται στη φυλακή, η δήλωση μπορεί να γίνει και σ' εκείνον που τη Μεταφραστική Υπηρεσία Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα

Service de Traductions du Ministère des Affaires Etrangères de la
Republique Hellenique, Athenes

HELLENIC REPUBLIC, MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
Translations Service

διευθύνει. Ο γραμματέας στον οποίο γίνεται η άσκηση του ένδικου μέσου συντάσσει έκθεση που υπογράφεται από εκείνον που την υποβάλλει ή τον αντιπρόσωπό του (άρθρο 465 παρ. 1) και από εκείνον που τη δέχεται.... Αν η έκθεση γίνει σε άλλο γραμματέα ή στο διευθυντή των φυλακών, αποστέλλεται αμέσως στο γραμματέα του δικαστηρίου που εξέδωσε την απόφαση.

2. Στην έκθεση πρέπει να διατυπώνονται και οι λόγοι για τους οποίους ασκείται το ένδικο μέσο...»

Άρθρο 476

Όταν το ένδικο μέσο είναι απαράδεκτο

«1. Όταν το ένδικο μέσο ασκήθηκε από πρόσωπο που δεν είχε το δικαίωμα ή εναντίον απόφασης ή βουλεύματος για τα οποία δεν προβλέπεται ή όταν ασκήθηκε εκπρόθεσμα ή χωρίς να τηρηθούν οι διατυπώσεις που ορίζονται από το νόμο για την άσκησή του, καθώς και όταν έγινε νόμιμα παραίτηση από το ένδικο μέσο ή σε κάθε άλλη περίπτωση που ο νόμος ρητά προβλέπει ότι το ένδικο μέσο είναι απαράδεκτο, το δικαστικό συμβούλιο ή το δικαστήριο (ως συμβούλιο) που είναι αρμόδιο να κρίνει σχετικά, δηλώνει το ένδικο μέσο ως απαράδεκτο ύστερα από πρόταση του εισαγγελέα και αφού ακούσει τους διαδίκους...

Άρθρο 498

«Για την έφεση συντάσσεται στον αρμόδιο υπάλληλο κατά το άρθρο 474 παρ. 1 έκθεση, η οποία περιέχει και τους λόγους της έφεσης σύμφωνα με την παρ. 2 του ίδιου άρθρου. Ο διάδικος που ασκεί την έφεση οφείλει στην έκθεση αυτή να διορίσει αντίκλητο ...»

15. Σύμφωνα με τη νομολογία των εθνικών δικαστηρίων, όταν ο νόμος δεν προβλέπει ειδικούς λόγους για την έφεση, ο καταδικασθείς δύναται να επικαλεστεί οποιοδήποτε τυπικό ή ουσιαστικό σφάλμα που φέρεται να διέπραξε το πρωτοβάθμιο δικαστήριο, περιλαμβανομένης της εσφαλμένης εκτίμησης των αποδείξεων, χωρίς να χρειάζεται να παράσχει ειδικότερες λεπτομέρειες (βλ. απόφαση ΑΠ αριθμ. 569/2010).

Μεταφραστική Υπηρεσία Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα

Service de Traductions du Ministère des Affaires Etrangères de la
Republique Hellenique, Athenes

HELLENIC REPUBLIC, MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
Translations Service

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ

1. ΕΠΙΚΑΛΟΥΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 6 § 1 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

16. Ο Προσφεύγων αιτιάται ότι η απόρριψη της έφεσής του ως απαράδεκτης διότι δεν είχε περιλάβει τους λόγους στο προ-τυπωμένο έντυπο που του δόθηκε από τη γραμματεία του εθνικού δικαστηρίου, προσέβαλε το δικαίωμά του για πρόσβαση σε δικαστήριο, όπως προβλέπεται από το Άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, το οποίο έχει ως εξής:

«Για την εκδίκαση υποθέσεων..... ή ποινικής κατηγορίας εναντίον του, κάθε πρόσωπο έχει δικαίωμα σε δίκαιη δικαστική ακρόαση, από δικαστήριο»

17. Το Δημόσιο ενίσταται κατά του ως άνω επιχειρήματος.

A. Το παραδεκτό

18. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η προσφυγή δεν είναι προδήλως αβάσιμη υπό την έννοια του Άρθρου 35 § 3 (α) της Σύμβασης. Σημειώνει περαιτέρω ότι δεν είναι αβάσιμη ούτε και για κάποιον άλλο λόγο. Συνεπώς, πρέπει να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Επί της ουσίας*1. Η επιχειρηματολογία των διαδίκων*

19. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι η απόρριψη της έφεσής του διότι δεν περιελάμβανε τους λόγους στο προ-τυπωμένο έντυπο το οποίο του δόθηκε από τη γραμματεία του εθνικού δικαστηρίου, ήταν υπερβολικά τυπολατρική και είχε ως αποτέλεσμα την αποστέρησή του από το δικαίωμά του για πρόσβαση σε δικαστήριο. Ο προσφεύγων υποστήριξε ότι η διαδικασία για την υποβολή μίας έφεσης στην Ελλάδα ήταν απλώς τυπική και ζήτημα λίγων μόνο λεπτών. Ήταν πάγια πρακτική να δίνουν στους κατηγορούμενους τα εθνικά δικαστήρια ένα προ-τυπωμένο έντυπο για την υποβολή της έφεσης στο οποίο περιλαμβανόταν μία τυποποιημένη φράση, με μικρές παραλλαγές, ως λόγος για την έφεση, ουσιαστικά ότι: «ο κατηγορούμενος

Μεταφραστική Υπηρεσία Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα

επικαλείται εσφαλμένη εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και/ή των αποδείξεων». Σύμφωνα με την εθνική νομολογία, η συγκεκριμένη φράση εθεωρείτο επαρκής λόγος για έφεση, καθώς το κείμενο της απόφασης θα καθίστατο διαθέσιμο μήνες αργότερα και επομένως ο κατηγορούμενος δεν θα μπορούσε τη δεδομένη χρονική στιγμή να δώσει πιο συγκεκριμένους λόγους για την έφεση. Εν προκειμένω, η τυποποιημένη αυτή φράση είχε παραλειφθεί στην έκθεση που συμπληρώθηκε από το γραμματέα του Εφετείου Ναυπλίου, κάτι που δεν ήταν όμως υπαιτιότητα του προσφεύγοντος. Ο προσφεύγων ήταν με χειροπέδες, συνοδευόμενος από αστυνομικούς στο γραφείο του αρμόδιου γραμματέα και του ζητήθηκε απλώς να υπογράψει την έκθεση, την οποία δεν ήταν σε θέση να διαβάσει, εν μέρει λόγω των χειροπέδων αλλά και διότι δεν μπορούσε να διαβάσει στην ελληνική γλώσσα. Δεν συνοδευόταν από το δικηγόρο του στο γραφείο του γραμματέα, καθώς δεν ήταν υποχρεωτικό να υποβληθεί η έφεση με την παρουσία δικηγόρου. Σε κάθε περίπτωση, επέδειξε πλήρη εμπιστοσύνη στη διαβεβαίωση του γραμματέα ότι η έφεσή του υποβλήθηκε νόμιμα. Αποτελούσε ευθύνη του γραμματέα να συμπληρώσει την έκθεση ορθά και να ενημερώσει τον προσφεύγοντα εάν έπρεπε ο ίδιος να συμπληρώσει ο,τιδήποτε.

20. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε επίσης ότι, σε κάθε περίπτωση, από το κείμενο του προ-τυπωμένου εντύπου μπορούσε κανείς εύκολα να αντιληφθεί ότι είχε ασκήσει την έφεση ενιστάμενος κατά της εκτίμησης των αποδείξεων από το πρωτοβάθμιο δικαστήριο και της καταδίκης του, επομένως η έφεσή του περιείχε τουλάχιστον έναν έγκυρο λόγο. Η απόρριψη της έφεσής του αποτέλεσε δυσανάλογο μέτρο για την επίτευξη του θεμιτού σκοπού της ασφάλειας δικαίου ενώ οι περιορισμοί που του επιβάλλονταν υπό τις περιστάσεις της προκείμενης υπόθεσης περιόρισαν την πρόσβασή του σε δικαστήριο, σε τέτοιο βαθμό που προσεβλήθη η ίδια η ουσία του δικαιώματός του.

21. Το Δημόσιο ισχυρίστηκε ότι ο προσφεύγων δεν απέδειξε την ύπαρξη δικαστικής πρακτικής για την υποβολή της έφεσης με τη χρήση προ-τυπωμένων εντύπων. Σε κάθε περίπτωση, αποτελούσε ευθύνη του προσφεύγοντος να περιλάβει στο έντυπο που συμπληρώθηκε από το γραμματέα, τουλάχιστον έναν λόγο για την έφεση

Μεταφραστική Υπηρεσία Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα

προκειμένου να έχει ασκηθεί νόμιμα. Το προτυπωμένο έντυπο που ήταν διαθέσιμο στο Εφετείο Ναυπλίου είχε ένα κενό χώρο πάνω από τις υπογραφές, έτσι ώστε οι εφεσιβάλλοντες να αναγράφουν τους αντίστοιχους λόγους. Ο προσφεύγων υπέγραψε το σχετικό έντυπο, εκφράζοντας έτσι την επιθυμία του να υποβληθεί η έκθεση ως είχε. Ο γραμματέας ήταν υπεύθυνος για να σημειώσει τα προσωπικά στοιχεία του προσφεύγοντος και τυχόν λόγους που ο τελευταίος είχε παράσχει, και για να υπογράψει την έκθεση, με άλλα λόγια για να εκπληρώσει τις τυπικές απαιτήσεις της έκθεσης, ενώ ο προσφεύγων ήταν υπεύθυνος για το περιεχόμενο αυτής. Ο γραμματέας του δικαστηρίου δεν μπορούσε να έχει υποκαταστήσει τον προσφεύγοντα στη διατύπωση των λόγων της έφεσης, ούτε ήταν ευθύνη του να τον ενημερώσει ότι το περιεχόμενο της έκθεσης δεν ήταν πλήρες. Σε κάθε περίπτωση, τόσο στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο όσο και στο Εφετείο, ο προσφεύγων εκπροσωπήθηκε από δικηγόρο, ο οποίος όφειλε να τον έχει ενημερώσει για τις απαιτήσεις που είχε η άσκηση της έφεσης.

22. Το Δημόσιο επίσης υποστήριξε ότι ο προσφεύγων μπορούσε να έχει ζητήσει αντίγραφο της έκθεσης και να το μελετήσει με τη βοήθεια του δικηγόρου του. Εάν τότε θεωρούσε ότι η έκθεση δεν ήταν πλήρης, θα μπορούσε να έχει υποβάλει πρόσθετους λόγους για την έφεση εντός προθεσμίας δέκα ημερών, είτε με τη βοήθεια του αντικλήτου του είτε αυτοπροσώπως ενώπιον του διευθυντή των φυλακών.

23. Το Δημόσιο συμπέρανε ότι έχαιρε μεγάλου εύρους εκτίμησης ως προς τους κανόνες που ρύθμιζαν την άσκηση του δικαιώματος πρόσβασης σε δικαστήριο και εν προκειμένω, ο κανόνας πως οι λόγοι της έφεσης θα έπρεπε να έχουν περιληφθεί στην έκθεση με την οποία υποβλήθηκε το ένδικο μέσο δεν παραβίαζε το Άρθρο 6 της Σύμβασης. Η απόρριψη της έφεσης του προσφεύγοντος ως απαράδεκτης οφειλόταν εξ ολοκλήρου στην υπαιτιότητα του προσφεύγοντος ο οποίος παρέλειψε να περιλάβει τους λόγους της έφεσής του στη σχετική έκθεση, παρότι μπορούσε να έχει συμβουλευθεί το δικηγόρο του.

2. Η εκτίμηση του Δικαστηρίου

Μεταφραστική Υπηρεσία Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα

Service de Traductions du Ministère des Affaires Etrangères de la
Republique Hellenique, Athenes

HELLENIC REPUBLIC, MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
Translations Service

(α) Γενικές Αρχές

24. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι το δικαίωμα της πρόσβασης σε δικαστήριο που διασφαλίζεται από το Άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης δεν είναι απόλυτο, αλλά μπορεί να υπόκειται σε περιορισμούς, οι οποίοι επιτρέπονται, εμμέσως, δεδομένου ότι το δικαίωμα της πρόσβασης, από την ίδια τη φύση του, υπαγορεύει τη ρύθμιση από το Κράτος. Από αυτή την άποψη, τα Συμβαλλόμενα Κράτη χαίρουν ένα ορισμένο εύρος εκτίμησης, αν και η οριστική απόφαση σχετικά με την τήρηση των απαιτήσεων της Σύμβασης παραμένει στο Δικαστήριο, το οποίο πρέπει να λάβει ικανοποιητικά στοιχεία ότι οι εφαρμοζόμενοι περιορισμοί δεν περιορίζουν ούτε μειώνουν την πρόσβαση που παρέχεται στον ενδιαφερόμενο, κατά τρόπο ή σε τέτοιο βαθμό που να προσβάλλεται η ίδια η ουσία του δικαιώματος. Επίσης, ένας περιορισμός δεν είναι συμβατός με το Άρθρο 6 § 1 εάν δεν επιδιώκει κάποιον θεμιτό σκοπό και εάν δεν υφίσταται μία εύλογη σχέση αναλογικότητας μεταξύ των χρησιμοποιούμενων μέσων και του επιδιωκόμενου σκοπού (βλ. *Ελληνική Καθολική Ενορία Lupeni κ.ά. κατά Ρουμανίας* [ΜΣ], αριθμ. 76943/11, § 89, ΕΔΔΑ 2016 (αποσπάσματα), και *Erfar-Avef κατά Ελλάδας*, αριθμ. 31150/09, § 40, 27 Μαρτίου 2014).

25. Επαφίεται κυρίως στις εθνικές αρχές, και πιο συγκεκριμένα στα δικαστήρια, να επιλύουν προβλήματα ερμηνείας της εθνικής νομοθεσίας (βλ. *Perez κατά Γαλλίας* [ΜΣ], αριθμ. 47287/99, § 82, ΕΔΔΑ 2004-I, και *Παπαϊωάννου κ. Ελλάδας*, αριθμ. 18880/15, § 39, 2 Ιουνίου 2016). Αυτό ισχύει ιδιαίτερα στην ερμηνεία από τα δικαστήρια των κανόνων δικονομικής φύσης όπως οι προθεσμίες που διέπουν την κατάθεση δικογράφων ή την άσκηση εφέσεων. Ο ρόλος του Δικαστηρίου περιορίζεται στη διαπίστωση εάν οι συνέπειες μίας τέτοιας ερμηνείας είναι συμβατές με τη Σύμβαση (βλ. *Yagtzillar κ.ά. κατά Ελλάδας*, αριθμ. 41727/98, § 25, ΕΔΔΑ 2001-XII).

26. Κατά την εφαρμογή των δικονομικών κανόνων, τα εθνικά δικαστήρια πρέπει να αποφεύγουν την υπερβολική τυπολατρία, η οποία θα μπορούσε να έχει επίπτωση στο δίκαιο χαρακτήρα της διαδικασίας, καθώς και την υπερβολική ελαστικότητα, κάτι που θα είχε ως αποτέλεσμα την άρση των δικονομικών απαιτήσεων που

Μεταφραστική Υπηρεσία Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα

προβλέπονται από το νόμο (βλ. *Walchli κατά Γαλλίας*, αριθμ. 35787/03, § 29, 26 Ιουλίου 2007, και *Peca κατά Ελλάδας* (αριθ. 2), αριθ. 33067/08, § 30, 10 Ιουνίου 2010). Στην πραγματικότητα, το δικαίωμα πρόσβασης σε δικαστήριο παραβιάζεται όταν οι κανόνες παύουν να υπηρετούν τους στόχους της ασφάλειας του δικαίου και της χρηστής απονομής της δικαιοσύνης και αποτελούν φραγμό που εμποδίζει το διάδικο από την κρίση της ουσίας της υπόθεσής του από το αρμόδιο δικαστήριο (βλ. *Kart κατά Τουρκίας* [ΜΣ], αριθ. 8917/05, § 79, ΕΔΔΑ 2009 (αποσπάσματα), *Ευσταθίου κ.ά. κατά Ελλάδας*, αριθ. 36998/02, § 24, 27 Ιουλίου 2006, *Βαμβακάς κατά Ελλάδας*, αριθ. 36970/06, § 26, 16 Οκτωβρίου 2008, *Λούλη-Γεωργοπούλου κατά Ελλάδας*, αριθ. 22756/09, § 39, 16 Μαρτίου 2017).

27. Τέλος, η Σύμβαση έχει στόχο να εγγυάται όχι δικαιώματα που είναι θεωρητικά ή απατηλά, αλλά δικαιώματα που είναι πρακτικά και αποτελεσματικά. Αυτό ισχύει ιδιαίτερα για τις εγγυήσεις που προβλέπονται στο Άρθρο 6, εν όψει της προεξέχουσας θέσης που κατέχει σε μία δημοκρατική κοινωνία το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη με όλες τις εγγυήσεις του συγκεκριμένου Άρθρου (βλ. *Πρίγκιπας Hans-Adams II του Λιχτενστάιν κατά Γερμανίας* [ΜΣ], αριθ. 42527/98, § 45, ΕΔΔΑ 2001-VIII).

(β) Εφαρμογή των παραπάνω αρχών στην προκείμενη υπόθεση

28. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι το πενταμελές Εφετείο Ναυπλίου, στην απόφασή του αριθ. 113/2009, απέρριψε την έφεση του προσφεύγοντος ως απαράδεκτη, διότι δεν είχαν περιληφθεί οι λόγοι της έφεσης στο προ-τυπωμένο έντυπο με το οποίο υποβλήθηκε η έφεση. Αναμφίβολα, η απόρριψη της έφεσης του προσφεύγοντος απετέλεσε περιορισμό του δικαιώματός του για πρόσβαση σε δικαστήριο. Προκειμένου το Δικαστήριο να επαληθεύσει εάν ο συγκεκριμένος περιορισμός είναι συμβατός με το Άρθρο 6 § 1 της Σύμβασης, θα εξετάσει πρώτα εάν ο περιορισμός επεδίωκε έναν θεμιτό σκοπό.

29. Το Δικαστήριο σημειώνει εν προκειμένω ότι η άρνηση να εξεταστεί μία έφεση για την οποία δεν δόθηκαν λόγοι επιδιώκει το θεμιτό σκοπό της διασφάλισης της χρηστής απονομής της δικαιοσύνης και της ασφάλειας δικαίου. Στη δεδομένη

υπόθεση, ωστόσο, ζήτημα προκύπτει ως προς το εάν το πενταμελές Εφετείο Ναυπλίου, επιδιώκοντας τους παραπάνω θεμιτούς σκοπούς, τήρησε τις ισορροπίες μεταξύ των μέσων που χρησιμοποιήθηκαν και των σκοπών που επιδιώχθηκαν. Πιο συγκεκριμένα, ζήτημα προκύπτει ως προς το εάν η έφεση του προσφεύγοντος κηρύχθηκε απαράδεκτη εξ αιτίας της υπερβολικής τυπολατρίας εκ μέρους των εθνικών δικαστηρίων, εν όψει της σημασίας της έφεσης και του διακυβεύματος της διαδικασίας για τον προσφεύγοντα, ο οποίος είχε καταδικαστεί σε μακροχρόνια φυλάκιση (βλ. *Labergere κατά Γαλλίας*, αριθ. 16846/02, § 20, 26 Σεπτεμβρίου 2006). Ως εκ τούτου, το Δικαστήριο θα εκτιμήσει εν συνεχεία εάν ο περιορισμός ήταν ανάλογος του επιδιωκόμενου σκοπού.

30. Ο προσφεύγων υποστήριξε ότι, όπως συνηθίζεται με τη δικαστική πρακτική στην Ελλάδα, οι εφέσεις υποβάλλονταν δια της συμπλήρωσης προ-τυπωμένων εντύπων που παρέχονταν στους κατηγορούμενους από τη γραμματεία, και περιελάμβαναν έναν γενικό λόγο για την έφεση. Το Δημόσιο, χωρίς να αρνείται ρητώς την ύπαρξη της πρακτικής αυτής, υποστήριξε ότι ο προσφεύγων δεν απέδειξε την ύπαρξή της. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι, ανεξαρτήτως της ύπαρξης ή όχι μίας τέτοιας δικαστικής πρακτικής, ο προσφεύγων υπέβαλε την έφεσή του κατά της απόφασης του πρωτοβάθμιου δικαστηρίου δια του τυποποιημένου εντύπου που του δόθηκε από το Εφετείο Ναυπλίου. Σημειώνει επίσης ότι η διατύπωση του εντύπου οδηγούσε στο συμπέρασμα ότι ήταν πλήρης. Συγκεκριμένα, το έντυπο ανέγραφε τη φράση «...ΕΦΕΣΙΒΑΛΛΕΙ... ζητώντας την ακύρωση της εφεσιβαλλόμενης απόφασης και την αθώωσή του από την κατηγορία για τους λόγους που πρόκειται να εκθέσει ενώπιον του Εφετείου», η οποία οδηγεί στην πεποίθηση ότι δεν υπήρχε απαίτηση να περιληφθεί κάποιος ειδικός λόγος στο έντυπο και ότι θα αρκούσε οι λόγοι να εκτεθούν ενώπιον του Εφετείου. Αντιθέτως με τους ισχυρισμούς του Δημοσίου, δεν θα μπορούσε εύλογα κανείς να συνάγει ότι ο κενός χώρος που υπήρχε μετά τη δεδομένη φράση προοριζόταν για τη συμπλήρωση των λόγων της έφεσης καθώς, εάν κάτι τέτοιο ίσχυε, ο κενός χώρος θα ακολουθούσε αμέσως μετά τη φράση «για τους λόγους...», κάτι που θα έκανε κάποιον να αναμένει ότι η προηγούμενη φράση θα έπρεπε να συμπληρωθεί.

31. Το Δικαστήριο σημειώνει επίσης ότι ο προσφεύγων έκανε χρήση της δυνατότητας που παρέχεται από την εθνική νομοθεσία να υποβάλει έφεση χωρίς την παρουσία δικηγόρου, παρότι είχε εκπροσωπηθεί από το συνήγορό του στο πρωτοβάθμιο δικαστήριο. Σημειώνει ακόμη ότι ο προσφεύγων φορούσε χειροπέδες όταν υπέβαλε την έφεση, κάτι που μάλλον περιόριζε την ικανότητά του να μελετήσει προσεκτικά το έγγραφο.

32. Το Δικαστήριο σημειώνει το επιχείρημα του Δημοσίου ότι το περιεχόμενο και οι λόγοι της έφεσης αποτελούσαν ευθύνη του προσφεύγοντος. Όμως, δεν μπορεί να μην παρατηρήσει ότι, σύμφωνα με την εθνική νομολογία, δεν απαιτούνται ειδικοί λόγοι για την έφεση και αρκεί η τυποποιημένη φράση με την οποία ο καταδικασθείς ενίσταται κατά της εσφαλμένης εκτίμησης των πραγματικών περιστατικών και/ή των αποδείξεων (βλ. παράγραφο 15 ανωτέρω). Ως εκ τούτου, θα μπορούσε κανείς εύλογα να αναμένει ότι ο γραμματέας που κατάρτισε και υπέγραψε την έκθεση θα εφιστούσε την προσοχή του προσφεύγοντος, εάν χρειαζόταν, στις τυχόν διατυπώσεις που έπρεπε να συμπληρώσει (βλ. *Βαμβακάς*, ο.π. § 33). Το Δικαστήριο δεν μπορεί να συμφωνήσει με την άποψη του Δημοσίου ότι ο αιτών μπορούσε να έχει συμπληρώσει τους λόγους της έφεσης εντός της προθεσμίας των δέκα ημερών. Παρότι η συγκεκριμένη δυνατότητα παρέχεται από την εθνική νομοθεσία, είναι φανερό ότι ο προσφεύγων τελούσε υπό την εντύπωση ότι η έφεσή του είχε υποβληθεί νόμιμα, αφού χρησιμοποίησε το έντυπο που διατέθηκε και συμπληρώθηκε από το γραμματέα του Εφετείου Ναυπλίου, επομένως δεν είχε κανένα λόγο να υποβάλει κάποιο πρόσθετο έγγραφο. Αυτό ενισχύεται ακόμη περισσότερο και από το γεγονός ότι η εθνική νομοθεσία προβλέπει τη δυνατότητα να δοθεί αντίγραφο της έκθεσης στον εφεσιβάλλοντα αλλά όχι και την υποχρέωση προς τούτο (βλ. *Μπουλουγούρας κατά Ελλάδας*, αριθ. 66294/01, § 26, 27 Μαΐου 2004).

33. Το Δικαστήριο παρατηρεί τέλος ότι οι συνέπειες για τον προσφεύγοντα ήταν ιδιαίτερος σοβαρές. Η έφεσή του απορρίφθηκε ως απαράδεκτη και έπρεπε να εκτίσει ποινή φυλάκισης είκοσι δύο ετών, χωρίς να έχει την ευκαιρία να εξασφαλίσει την εκ νέου εξέταση της ουσίας της υπόθεσής του. Δεν του δόθηκε νέα προθεσμία για να

συμπληρώσει τους λόγους της έφεσής του ούτε ελήφθη κάποιο άλλο, επιεικέστερο, μέτρο.

34. Εν όψει των περιστάσεων που περιγράφηκαν ανωτέρω, ιδίως της παροχής ενός προ-τυπωμένου εντύπου στον προσφεύγοντα από τη γραμματεία του δικαστηρίου, γεγονός που του έδωσε την εντύπωση ότι έχει υποβάλει την έφεσή του νόμιμα, του ρόλου του γραμματέα στην παρούσα υπόθεση, καθώς και του διακυβεύματος για τον προσφεύγοντα, το Δικαστήριο κρίνει ότι το πενταμελές Εφετείο Ναυπλίου, απορρίπτοντας την έφεση του προσφεύγοντος ως απαράδεκτη, εμπόδισε τον προσφεύγοντα από το να χρησιμοποιήσει ένα ένδικο μέσο που είχε στη διάθεσή του βάσει του εθνικού δικαίου (βλ. *Λούλη-Γεωργοπούλου*, ο.π., § 47). Το Αναιρετικό Δικαστήριο εν συνεχεία δεν επανόρθωσε την κατάσταση.

35. Οι παραπάνω συλλογισμοί αρκούν για να μπορέσει το Δικαστήριο να συμπεράνει ότι ο προσφεύγων παρεμποδίστηκε δυσανάλογα στο δικαίωμά του για πρόσβαση σε δικαστήριο και ότι, αναλόγως, υπήρξε προσβολή της ίδιας της ουσίας του σχετικού του δικαιώματος.

36. Συνεπώς, υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης.

II. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

37. Το Άρθρο 41 της Σύμβασης προβλέπει:

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της, και αν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Βλάβη

38. Ο προσφεύγων υποστήριξε ότι υπέστη ταλαιπωρία λόγω της παραβίασης του Άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης. Η ποινή φυλάκισης των είκοσι δύο ετών που του είχε επιβληθεί κατέστη οριστική και ο ίδιος δεν είχε τη ευκαιρία να εξασφαλίσει την εκ

νέου εξέταση της ουσίας των κατηγοριών, κάτι που θα μπορούσε να έχει οδηγήσει στην αθώωσή του ή τουλάχιστον σε μικρότερη ποινή. Εξέτισε εννέα χρόνια στη φυλακή έως ότου τελικά αποφυλακιστεί υπό όρους το 2015. Εν όψει των παραπάνω, ο προσφεύγων αξίωσε 60.000 ευρώ για ηθική βλάβη.

39. Το Δημόσιο υποστήριξε ότι το ποσό που αξίωσε ο προσφεύγων ήταν υπερβολικό εν όψει της οικονομικής κατάστασης της χώρας. Κατά την άποψη του Δημοσίου, απλά και μόνο η διαπίστωση της παραβίασης θα μπορούσε να αποτελέσει επαρκή δίκαιη ικανοποίηση. Σε κάθε περίπτωση, δεν υπήρχε αιτιώδης σχέση μεταξύ της επικαλούμενης παραβίασης του Άρθρου 6 της Σύμβασης και του ποσού που αιτήθηκε ο προσφεύγων.

40. Εκτιμώντας σε δίκαιη βάση και λαμβάνοντας υπόψη τη φύση της διαπιστωθείσας παραβίασης, το Δικαστήριο επιδικάζει στον προσφεύγοντα το ποσό των €7.800 για ηθική βλάβη, συν τυχόν επιβαλλόμενους φόρους.

B. Τόκος υπερημερίας

41. Το Δικαστήριο θεωρεί προσήκον όπως το επιτόκιο υπερημερίας να υπολογιστεί με βάση το οριακό επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, στο οποίο θα πρέπει να προστεθούν τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΠΑΡΑΠΑΝΩ ΛΟΓΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ, ΟΜΟΦΩΝΩΣ,

1. Κηρύσσει την προσφυγή παραδεκτή,
2. Κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 6 § 1 της Σύμβασης,
3. Αποφασίζει ότι

(α) το καθ' ου Κράτος πρέπει να καταβάλλει στον προσφεύγοντα, εντός τριών μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία η παρούσα απόφαση καθίσταται οριστική βάσει του Άρθρου 44 § 2 της Σύμβασης, το ποσό των €7.800 (επτά χιλιάδων οκτακοσίων ευρώ) συν τυχόν επιβαλλόμενους φόρους, ως ηθική βλάβη,

Μεταφραστική Υπηρεσία Υπουργείου Εξωτερικών, Αθήνα

Service de Traductions du Ministère des Affaires Etrangères de la
Republique Hellenique, Athenes

HELLENIC REPUBLIC, MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
Translations Service

(β) μετά την παρέλευση των ως άνω τριών μηνών έως την πλήρη εξόφληση, επί του παραπάνω ποσού θα είναι πληρωτέος τόκος με επιτόκιο ίσο με το οριακό επιτόκιο δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, κατά τη διάρκεια της υπερημερίας, προσαυξανόμενο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

4. Απορρίπτει κατά τα λοιπά την αξίωση του προσφεύγοντος για δίκαιη ικανοποίηση.

Συντάχθηκε στην αγγλική γλώσσα, και κοινοποιήθηκε εγγράφως στις 13 Ιουλίου 2017, κατ'εφαρμογή του Κανόνα 77 §§ 2 και 3 των Κανόνων του Δικαστηρίου.

(υπογραφή)

Renata Degener

Αν. Γραμματέας

(υπογραφή)

Kristina Pardalos

Πρόεδρος

Ακριβής μετάφραση από το συνημμένο πρωτότυπο στην αγγλική

Αθήνα, 21/08/2017

Μεταφράστηκε από: Έλενα Ασημάκη, Επίσημη Μεταφράστρια ΥΠΕΞ